

20.6.2013

YM73/04/2013

Oikeusministeriö

Viite Lausuntopyyntö 22.4.2013
Hänvisning

Asia Lausunto oikeudenhoidon uudistamisohjelmasta vuosille 2013-2025
Ärende

Yleistä

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että oikeusministeriö on laatinut pitkän aikavälin ohjelman oikeudenhoidon kehittämisestä. Ohjelmassa käsitellyillä aihealueilla ja niiden kehittämisen linjauksilla on keskeinen merkitys suomalaisen oikeus- ja hyvinvointivaltion kehittämisessä. Ohjelmassa on tunnistettu lukuisia kehittämistarpeita, joista osa koskee oikeusjärjestelmän perusrakenteita ja osa kehittämistarpeista koskee spesiaali kohteita. Kehittämiskohteiden etenemisestä ja priorisoinnista tarvitaan valtioneuvoston, oikeusministeriön ja muun oikeushallinnon linjauksia sekä yhteiskunnallista keskustelua. Ohjelmaan sisältyy monia kehittämiskohteita, joissa on pidetty ensi vaiheessa tarpeellisenä selvityksen laadintaa. Onkin perusteltua ottaa huomioon aihealueiden yhteiskunnallinen merkitys, että tulevien päätösten pohjaksi on käytettävissä riittävä tietopohja.

Tavoite 1 Parannetaan lainvalmistelun ajantasaisuutta ja laatua. Vaikutusarvioinneissa otetaan huomioon myös lainsäädännön vaikutukset oikeudenhoitoon

Ympäristöministeriö kannattaa lainvalmistelun laadun korostamista myös oikeudenhoitoa kehitettäessä. Ympäristöministeriö on sitoutunut toteuttamaan tavoitteessa mainitun Sujuvampaan lainvalmisteluun –ohjelman periaatteita omassa lainvalmistelussaan. Tätä kautta myös yhtenäistetään eri ministeriöiden lainvalmistelua valtioneuvoston yhdenmukaiseksi prosessiksi. Säädösten vaikutusten arviointiin on ympäristöministeriössä laadittu toimintamalleja ja -tapoja. Säädösehdotuksen kokonaisvaikutusten arvioinnissa huomioon on otettava myös vaikutukset oikeudenhoitoon. Asiakkaan kannalta keskeistä on asiankäsitteilyn koko elinkaari alkaen asian vireille saattamisesta päättyen lainvoimaiseen päätökseen, mihin saattaa kuulua myös muutoksenhaku vaihe.

Tavoite 3 Lisätään ICT:n, sähköisen asioinnin ja sähköisten prosessien hyödyntämistä kaikessa toiminnassa

Lupamenettelyiden sujuvoittamisen kannalta ympäristöministeriö pitää perusteltuna, että myös muutoksenhaku vaiheeseen liittyviä prosesseja sähköistetään. Koska oikeudenhoidon uudistamisen keskeisenä lähtökohtana on tulevien vuosien määrärahasäästöt, on oletettavissa että, prosessien sähköistamisellä voidaan parantaa prosessien tehokkuutta. Myös päätösten julkistamista sähköisessä muodossa, samalla huolehtien tietosuojaan liittyvistä vaatimuksista, tulisi kehittää.

Ympäristöministeriön toimialan keskeisissä lupaprosesseissa kuten ympäristönsuojelulain mukaisessa ympäristölupaprosessissa sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa luvituksessa on viime vuosina kehitetty sähköisiä menettelyjä. Ympäristölupien sähköinen käsittely valtion lupaviranomaisessa otetaan käyttöön kuluvan vuoden aikana. Sähköiseen lupaprosessiin kuuluu sähköinen luvanhakeminen, hakemuksen kuuluttaminen ja muistutusten ja lausuntojen vastaanotto, lupapäätöksen tekeminen ja sen toimittaminen hakijalle ja päätöksen julkaiseminen sähköisesti. Myös rakennuslupien sähköistämistä on kehitetty osana SADe-hanketta Asumisen ja rakentamisen palveluhankkeessa. Edellä mainitut lupaprosessien sähköistämistä koskevat hankkeet toteutessaan edesauttavat myös niihin liittyvien muutoksenhakuprosessien sähköistä kehittämistä.

Tavoite 7 Selvitetään korkeimpien oikeuksien organisatorisen yhdistämisen hyödyt ja haitat ja Tavoite 8 Selvitetään erillisten tuomioistuinlinjojen hyödyt ja haitat sekä tarve nykyisten tuomioistuinlinjojen yhdistämiseen

Tavoitteet, jotka koskevat riita- ja rikosasioiden sekä hallintoasioiden tuomioistuinlinjojen yhdistämisen selvittämistä, koskevat aihealueeltaan oikeusturvan perusrakenteita. Vaikka saattaisikin teoriassa olla paikallaan arvioida ennakkoluulottomasti hallinnon ja oikeuslaitoksen perusrakenteita, on tarkkaan arvioitava, sidotaanko tähän työhön resursseja samalla kun kiireelliset muut selvitystyöt joutuisivat odottamaan vuoroaan. Ympäristöministeriön toimialan asioissa yhdistämisen synergiaetuja ei juurikaan olisi, sillä valtaosa muutoksenhauista noudattaa hallinnollista tuomioistuinlinjaa ja yleisiin tuomioistuimiin ohjautuu lähinnä eräät korvauskysymykset. Ympäristöasioiden käsittely muutoksenhakutuomioistuimissa vaatii myös ympäristöalan erityisasiantuntemusta, mikä saattaisi vaarantua yhdistymisen myötä.

Tavoite 9 Selvitetään rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten sääntelytapojen ja määräämismenettelyn mahdolliset puutteet ja selkeytetään asiaa koskeva sääntely

Ympäristöministeriö kannattaa kaksoisrangaistavuuden kiellon (ne bis in idem-kielto) selkeyttämistä nopealla aikataululla. Viime aikojen keskeisissä ympäristöministeriön toimialan lainsäädäntö-hankkeissa kuten jätelain uudistuksessa ja ympäristönsuojelulain uudistuksessa on tullut esille hallintopakoon liittyvän uhkasakon toimeenpanon suhde rikosoikeudellisiin sanktioihin. Myös valvontaviranomaisten käytännön työssä kaksoisrangaistavuuden kiellon rajanvetokysymykset ovat herättäneet epäselvyyttä. Selkeyttäminen voitaisiin toteuttaa yleisiä prosessioikeuden säännöksiä (esimerkiksi oikeudenkäymiskaari) täsmentämällä.

Tavoite 13 Uudistetaan hallinto-oikeuksien jutturyhmien jakautumista

Tällä hetkellä ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset valitukset on keskitetty Vaasan hallinto-oikeuteen. Ympäristöministeriö pitää ympäristönsuojeluasioiden muutoksenhakuun liittyvän oikeusturvan toteutumisen kannalta äärimmäisen tärkeänä, että jatkossakin turvataan muutoksenhakuasioissa riittävä ja laajapohjainen asiantuntemus. Ympäristönsuojelulain mukaisten valitusten käsittely ja ratkaiseminen edellyttää laaja-alaista ja samalla syvällistä ympäristöjuridiikan, luonnontalouden ja tekniikan asiantuntemusta. Asiantuntijaksi kehittyminen vaatii vuosien käytännön perehtymistä. Oikeusturvan kannalta huolestuttavana perusteena on pidettävä sitä, että kehittämisohjelmassa primääritavoitteeksi on asetettu hallinto-oikeuksien juttumäärän tasaaminen.

Tavoite 17 Yhdenmukaistetaan hallintoasioiden muutoksenhakumenettelyä ja Tavoite 18 Laajennetaan oikaisuvaatimusjärjestelmän käyttöalaa

Jo tällä hetkellä on toteutettavana ehdotukset, jotka koskevat hallintoasioiden muutoksenhakumennettelyn yhdenmukaistamista ja toisaalta valituslupajärjestelmän ja oikaisuvaatimusjärjestelmän laajentamista. Varsinkin lainsoveltajien kannalta on eduksi, että muutoksenhakua koskevat säännökset olisivat mahdollisimman yhdenmukaisia eri toimialojen säädöksissä. Jo nyt on ilmennyt, että oikaisuvaatimus- ja valituslupajärjestelmät eivät sovellu kategorisesti kaikkiin asiaryhmiin. Esimerkiksi valtaosassa ympäristönsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista asioista oikaisuvaatimusmenettely soveltuu huonosti ottaen huomioon laaja asianosaisten piiri.

Tavoite 25 Selvitetään edellytykset hallinnollisten sanktioiden käyttöalan laajentamiselle

Ympäristöministeriö kannattaa selvityksen laadintaa hallinnollisten sanktioiden käyttöalan laajentamisesta. Samalla tulisi arvioida mahdollisten muutosten vaikutuksia mm. viranomaistoimintaan ja sääntelyn kohteeseen.

Tavoite 28 Selvitetään ryhmäkannelain soveltamisalan tai ryhmäkannejärjestelmän muuttamista siten, että se mahdollistaisi nykyistä monipuolisemmin juttujen viemisen tuomioistuimeen ryhmäkanteena

Ympäristöministeriö kannattaa selvityksen laadintaa ryhmäkannelain vaikuttavuudesta ja lain soveltamisalan laajentamisesta ja sen vaikutuksista. Ympäristöministeriö toivoo, että selvityksen laadinta aloitettaisiin nopealla aikataululla.

Tavoite 38 Lisätään hallintotuomioistuinten päätösten ohjausvaikutusta

Ympäristöministeriö kannattaa ehdotusta, jonka mukaan hallintotuomioistuinten päätösten sähköistä saatavuutta parannettaisiin. Tämä parantaisi hallintoviranomaisten tietoperustaa ja toisaalta saattaisi helpottaa luvanhakijoita hakemusten laadun kehittämiseksi.

Tavoite 43 Syyttäjälaitoksen osaamista kehitetään suunnitelmallisesti

Jo käytössä olevasta ympäristöasioiden avainsyyttäjäjärjestelmästä on saatu myönteisiä kokemuksia. Myös jatkossa on turvattava syyttäjälaitoksen ammattitaito ympäristörikosasioissa. Ammattitaidon kehittämistä edistää ympäristörikoksien torjuntaan ja selvittämiseen liittyvien eri hallinnonalojen viranomaisten yhteistyö.

Kansliapäällikkö

Hannele Pokka

Lainsäädäntöjohtaja

Riitta Rönn